

4. Politikai vezetés és kormányzás – analitikus és normatív perspektívák

Szekcióvezető: Illés Gábor

(ELTE ÁJK Politikatudományi Intézet, MTA TK Politikatudományi Intézet)

illes.gabor@tk.mta.hu

4.1. panel

[P 15:15-16:45, III. tanterem]

1. Metz Rudolf (MTA TK PTI, metz.rudolf@tk.mta.hu): Politikai vezetés a követők szemében: a populista vezetés egy követő-centrikus értelmezése

Donald Trump elnökké választása, a Brexit népszavazás és a migrációs válság újra előtérbe helyezte a populista vezetőket és a vezetés „sötét oldalát” (Helms, 2014; Tourish, 2013). A tudományos és közéleti viták szinte kivétel nélkül a „rossz” (etikátlan/nem hatékony) vezetőkre fókuszálnak, míg kevés figyelmet szentelnek a követők viselkedésének és vezetőkhöz fűződő viszonyuk megértésére. A gyanú azonban erős azt illetően, hogy a populista vezetők előretörése jelentős változást eredményezett a követés mintázataiban. A perszonalizációnak köszönhetően a modern demokráciákban a választók nézetei és ítéletei a vezetők személyét illetően kritikussá váltak még akkor is, ha nincs effektív eszközük a vezetők kiválasztására és a politikai folyamatok befolyásolására (Green, 2010). Mindazonáltal, vezetőkről alkotott percepcióik gyakorta ellentmondóak (Medvic, 2013) és sok esetben elvárásaik is realitásoktól elrugaszkodottak (Flinders, 2012), amelyet a populista vezetők csak tovább erősítenek (Galston, 2014). A kérdés tehát adott: *Milyen szerepük van a követőknek a populista vezetésben? Hogyan konstruálják meg a vezetők karizmáját? Miképpen kreálnak morális pánikot/eufóriát a karizmatikus/populista vezetők? Miért látják a követők az egyes vezetőket “népi hősként”, amíg másokat “népi ördögként” írnak le?*

Az előadás egy követő-centrikus magyarázatot kíván kínálni napjaink populista trendjére a politikai vezetés három eltérő perspektívát összekapcsolva:

- a karizma társadalmi konstrukcióját (Joosse, 2014; Meindl, 1995);
- a morális pánik/eufória és a népi hősök/ördögök elméletét (Flinders and Wood, 2015; Joosse, 2018b);
- a politikai vezetés társadalmi identitás modelljét (Haslam et al., 2011).

A politikai vezetéskutatás igen kevés teret ad a követők elemzésére (Hartley, 2018), bár a generikus vezetés szakirodalmában egyre erősödő trend mutatkozik meg ezt illetően (Uhl-Bien et al., 2014). A kialakítandó elméleti keret ezt az űrt is mérsékelni kívánja további követő-centrikus empirikus elemzéseknek megágyazva.

2. Hajdú András (BCE Politikatudományi Doktori Iskola, bando1989@gmail.com): A prófétai imázskonstrukció lehetőségei és korlátai a kortárs politikai versenyben – Geert Wilders és egyszemélyes „pártjának” sikerei és korlátai

A modern politikai rendszerekben rendszeresen megjelentek olyan pártok, amelyeket egy-egy személy dominanciája jellemzett. Az utóbbi két évtizedben a politikatudomány részéről újra kiemelt figyelmet kaptak olyan politikusok, akik sok esetben nem csupán pártjuk kommunikációját és programját, hanem pártrendszerüket és tágabb értelemben vett politikai közösségüket, országuk politikai életét is megváltoztatták. Silvio Berlusconi, Orbán Viktor, vagy Andrej Babis azért is kerülhetett hatalomra és alakíthatta át nemzeti politikai rendszerét, mert komoly, szervezett háttérrel támaszkodhatott (pl. politikai mozgalom és párt, támogató média stb.). A korábbi évtizedeket meghatározó választói kötődések feloldódása (volatilitás növekedése), a hagyományos nagy politikai szereplők (pl. szakszervezetek, egyházak, kamarák) befolyásának jelentős csökkenése, továbbá a verseny logikájának és körülményeinek átalakulása (mediatizáció, perszonalizáció) azonban nem csupán új szereplőknek teremtett lehetőséget, hanem a választási siker elérésének feltételeit is átalakította. Így arra is találhatunk példát, hogy egy politikus komoly szervezeti háttér nélkül arat választási sikereket. Geert Wilders holland politikus a többi holland párttal ellentétben nem tagok és szatelliteszervezetek hálózatára építette fel 2006-ban alakított pártját, hanem saját személyes ismertségére és imázsára, valamint a médiában történő folyamatos jelenlétére. Az előadás Wilders egyszemélyes „pártját” mutatja be, arra a kérdésre keresve a választ, hogy az „iszlámellenes próféta” imázskonstrukciója miért bizonyult sikeresnek egy időszakban és milyen kihívásokba, korlátokba ütközött az utóbbi évek során.

3. Árpási Botond (ELTE ÁJK Politikatudomány MA, nivelco@hotmail.com): A politikai helyzet narratív konstrukciója, avagy a cselekvőképesség megteremtése – Bevezetés egy konstruktivista elméleti keretbe

A politikai vezetők cselekvésükről, vezetésükről történetet alkotnak: a vezető által megalkotott narratíva átfogó keretként szolgál nem pusztán egy-egy szakpolitikai intézkedés megvalósítása szükségességének és mikéntjének bemutatására, de némely narratíva révén a vezető politikai vezetésének, tevékenységének egészét kívánja ismertetni, logikai láncolatba fűzni, s a választókat meggyőzni politikájának helyességéről. A narratívaalkotásnak így legalább három fontos funkciója van: egyrészt, a történetek vizsgálatából megismerhetővé válik a vezető helyzetéről, vízióiról, politikai közösségről alkotott interpretációja; másrészt, legitimációs funkcióval bír, amennyiben a vezető célja története révén meggyőzni a választókat saját értelmezésének helyességéről, egy adott döntés szükségességéről és érvényességéről; harmadrészt, ily módon kívánja kialakítani a „követni készség” képességét, amely a követők mobilizálásában és támogatásuk megszerzésében manifesztálódik.

Az előadás a politikai vezetés és narratívaalkotás komplex problémájának vonatkozásában vizsgálja a politikai helyzet nyelv és jelentésadási folyamatok általi megkonstruálását. Másként fogalmazva, a prezentáció egy bevezető kíván lenni egy olyan, konstruktivista előfeltevéseken nyugvó és diszkurzív politikatudományi módszertani megközelítést alkalmazó elméleti és értelmezési keretbe, amely – a kutatói remények szerint – relevanciával bírhat a politikai vezetélméletek vonatkozásában egyfelől, s az e témakörhöz kapcsolódó empirikus kutatások tekintetében másfelől.

4. Molnár Ivett (ELTE ÁJK Politikatudomány MA, ivett0426@gmail.com): Narratív ellenségképzés – Az ellenségkép diszkurzív konstrukciója Orbán Viktor beszédeiben

Az ellenségképzés egy olyan ősi toposz, amely minden társadalmi berendezkedésben jelen volt, a politikának szerves részét képezte. A különböző viszonyokat az ellentétek alakították harcok, csaták, háborúk által. Ugyanakkor a modern politikának az ellenség legyőzése nem feltétlenül célja, sokkal inkább annak fenntartása jelent számára előnyt. Míg az ellenség maga lehet valóban objektíve veszélyes tényező, addig az ellenségkép egy kreált, szubjektív szerep, melynek létrehozása azt a célt szolgálja, hogy megrendüljön általa a nép biztonságérzete az adott csoport ártalmas mivoltával szemben, és amely biztonságot csak a hatalom hordozója – rendszerint az ellenségkép kreálója – tudja visszaadni. Így az ellenségképzés mint politikai eszköz jelenik meg a társadalmi támogatottság növelése és fenntartása céljából.

Magyarországon 2010 óta a kiéleződő politikai viszonyok során az ellenségképzés a gyakorlatban is megjelent, erősebb attribútumokkal, mint korábban. Kutatásom során Orbán Viktor nyilvánosságnak szánt megszólalásaiból válogatva elemzem az ellenségképzés retorikai megjelenését, nyelvi fordulatait, illetve azt, hogyan definiálódnak a szövegekben a barát és az ellenség, azaz a „mi” és az „ők” fogalmi. Kutatásom célja, hogy feltárja ezen diszkurzív szerepeknek a változásait 2010 és 2019 között az Orbán-beszédekben, fejlődési ciklusait az ellenségkép „tökéletes” megkonstruálásának irányába. Miként jelöli ki a saját táborával ellentétes oldalt, kiket rendel hozzá, milyen jellemvonásokat tulajdonít nekik, valamint hogyan definiálja hozzájuk képest magát és a vele szimpatizálókat. Tehát kutatásom a politika diszkurzív szerepeit vizsgálja az Orbán-beszédekben tapasztalt ellenségkép-konstruálás szempontjából.

4.2. panel

[P 17:00-18:30, III. tanterem]

1. Ványi Éva (BCE, eva.vanyi@uni-corvinus.hu): Politikai kormányzás? Közigazgatási és szakmai vezetők a központi közigazgatásban 2010 után

A 2010-ben hivatalba lépő Orbán-kormány egyik hívószava a politikai kormányzás volt. A jelzős szerkezet előre jelezte és egyben jól is illusztrálta a kormányzati munka jellegének megváltozását a II. Orbán-kormány hivatalba lépésével. A politikai kormányzás szlogent azóta is értelmezi a politikatudomány, az előadás célja is ez: a fogalom és kormányzati munkastílus egy sajátos aspektusát kívánja körbejárni a minisztériumok szakmai vezetői összetételének vizsgálatával.

Közismert tény, hogy a mindenkor magyar minisztériumi szakmai apparátus összetétele a rendszerváltás óta átpolitizált, a kormányváltások során a törvények alapján ugyan a folytonosságot biztosító közigazgatási vezetői kar nagy része éppen úgy lecserélődött, mint a választott politikai vezetők. A 2010-es kormányváltás ennyiben nem hozott újat a korábbi időszakokhoz képest, abban azonban igen, hogy minden korábbinál nagyobb számban

jelentek meg a szakmai államtitkári pozíciókban 'outsiderek', olyan szakemberek, akik jellemzően nem egy közigazgatási karrierút állomásaként kerültek közigazgatási és/vagy helyettes államtitkári pozícióba, hanem a közszolgálaton kívüli szférákból, a gazdasági, tudományos életből.

Az előadás ennek a folyamatnak a feltárására és értelmezésére vállalkozik a II és III. Orbán-kormányt vizsgálva: adatokkal illusztrálja a kívülről érkező közigazgatási vezetők arányát, valamint magyarázatot keres a megjelenésükre és jelentőségükre a kormányzati munkában. Mi áll a jelenség háttérében: a politikai kormányzás, a hatékony(abb) kormányzati munka, a patronázs, vagy a szakpolitikai célokhoz megvalósításához szükséges speciális szaktudás beemeléseinek igénye a központi közigazgatásba?

2. Kaiser Tamás (NKE ÁKK Államelméleti és Kormányzástani Intézet, kaiser.tamas@uni-nke.hu): Okos város, okos kormányzás: új menedzsment struktúrák felé?

A világ népességének mintegy 55%-a, több mint 3,5 milliárd ember városokban él (United Nations 2016). Ez a szám várhatóan 2030-ra 60%-ra emelkedik. A városi térségek komplex társadalmi ökoszisztémává válását az is mutatja, hogy a városi épített környezet a világ összesített földfelszínének mindössze 3%-át foglalja el, ugyanakkor itt koncentrálódik a világ energiafogyasztásának 60-80%-a, és a szén-dioxid kibocsátás 75%-a. Ebből fakadóan komoly kihívást jelent a már létező és még előre nem látható városi problémák hatékony és egyszerre fenntartható kezelése. Az info-kommunikációs technológiák (IKT) és a mind inkább elérhetővé és felhasználhatóvá váló adattömeg (big data) megoldásként kínálkoznak a városok gazdasági, társadalmi és környezeti problémáira. Más részről viszont maguk a városok egyszerre kezdeményezői és célcsoportjai a napjainkban zajló innovációs folyamatnak. Ebben a sokrétű folyamatban egyidejűleg töltik be a tudás és az új megoldások előállításának „kerékagy” és az alkalmazáshoz szükséges „tesztpálya” szerepkörét, innen terjednek el a fejlesztések, digitális technológiák. *Mindezek alapján nem túlzás azt állítani, hogy a városi térségek menedzselése lett a 21. század egyik legfontosabb fejlesztési kihívása.*

Az „okos város” koncepció éppen ezért kiemelt figyelmet kapott az utóbbi időben, és a kibontakozó gazdag irodalom egyre növekvő része foglalkozik a kormányzás és az irányítás különböző aspektusaival. *Viszonylag kisebb figyelem hárult azonban a támogató környezet struktúráinak kiépítésére, az okos város menedzseléséhez szükséges intézményi tervezés és kapacitás-építés folyamatára, a konkrét esetek, jó gyakorlatok feltérképezésére.* Az előadás arra vállalkozik, hogy konkrét nemzetközi és hazai példákon keresztül, az okos város kormányzásának (smart city governance) átfogó keretében vizsgálja a támogató- és menedzsment struktúrák kialakításának feltételeit. *Kiindulópontunk szerint az okos város kormányzása olyan többszintű irányítási rendszert alkot, amelyben egymásra rétegződik a tradicionális intézményi struktúra, az okos megoldások érintettjeit tömörítő koordinációs platformok, valamint az operatív működést biztosító menedzsment.* Ez azonban hosszabb tanulási és tudásmegosztási folyamat eredményeként valósul meg, amelynek során meghatározó szerepe van a területi fejlettségi különbségeknek, kulturális tényezőknek, valamint a „digitális szakadék” mértékének.

3. Révész Béla (SZTE ÁJTK, reves@polit.u-szeged.hu): Az MSZMP utolsó kísérlete állami irányító szerepének megőrzésére: a Nemzetközi, Jogi és Közigazgatáspolitikai Bizottság – 1989

Nem sokaknak tűnt fel az MSZMP Központi Bizottsága 1988. november 22-i ülésének második napirendi pontja, hiszen ez a kommunista pártok történetéből jól ismert sokadik szervezeti és munkamódszerbeli reformokat ígérte. Pedig a KB határozata elég pontosan fogalmazott: „A Központi Bizottság tiszteletben tartja az Országgyűlés kizárólagos törvényalkotói szerepét, a Minisztertanács önállóságát és felelősségét a kormányzati munkában. Támogatja a kormány tevékenységét. Megszünteti a kormányzati tevékenységi körök - közöttük a kül-, és belügyek, a honvédelem - közvetlen irányítását, a párt és az állami testületek működésének párhuzamosságait.” A kormány és a minisztériumok fölötti közvetlen pártirányítás megszüntetése - még ha a „közvetett” irányítás lehetőségét nyitva hagyta is a határozat - mindenképpen fordulatot jelentett az állam pártirányításának négy évtizedes történetében. Az történt, amire kevesen számítottak: a párt „kivonult” az államból.

Arra, hogy az állam „közvetett” irányításának szándéka mégis fennmaradt, a Központi Bizottság 1988. december 15-ei határozata utalt. Ez ugyanis létrehozta a Nemzetközi, Jogi és Közigazgatáspolitikai Bizottságot. A grémium vegyes összetételében alig ismerhető fel egyes nyugdíjas ex-vezetők bevonásának a logikája.

Elnöke: Grósz Károly (az MSZMP főtitkára),

Titkára: Horn Gyula (KB-tag, külügyminisztériumi államtitkár),

Tagok: Borbély Sándor (KB-tag, a Munkásárség országos parancsnoka),

Fejti György (a KB titkára),

Fock Jenő (KB-tag, a Minisztertanács nyugalmazott elnöke, a MTESZ elnöke),

Horváth István (KB-tag, belügyminiszter),

Kárpáti Ferenc (KB-tag, honvédelmi miniszter),
Korom Mihály (KB-tag, nyugalmazott KB-titkár, az Alkotmányjogi Tanács elnöke),
Kótai Géza (KB-tag a KB Külügyi Osztályának vezetője),
Szűrös Mátyás (a KB titkára),
Várkonyi Péter (KB-tag, külügyminiszter).

Az viszont mindenképpen látható, hogy rendkívüli politikai erőkoncentrációt képviselnek az aktív részvevők egyenként és testületileg még inkább. A sajátos intézmény működése, döntéseik jellege, tartalma, ezeknek az állami, politikai és a jogalkotói döntésekre gyakorolt hatása feltáratlan, feldolgozatlan. Ráadásul a titokzatos Bizottság éppen abban az időszakban funkcionált, amikor megalakul az Ellenzéki Kerekasztal, majd hosszas egyezkedés nyomán létrejön a „rendszerváltás törvényhozásának második háza” (Majtényi László), a Nemzeti Kerekasztal. Az előadás a rendszerváltás folyamatának egészében, illetve a megígért „állami autonómia” valóságának keretei között igyekszik értelmezni a Bizottság tevékenységét.

4. Galambos László (Simmelweis Egyetem, Egészségügyi Menedzserképző Központ; BCE, Politikatudományi Doktori Iskola, galambos@emk.sote.hu): Elnöki önkény vagy kivételes állapot? Technokrata kormányok és államfői szerepek

Előadásomban az államfők szerepéről kívánok értekezni a technokrata kormányok megalakítása kapcsán. Ilyen típusú kabinet létrejöttekor kulcsfontosságú lehet a köztársasági elnök magatartása, amikor válság idején konszenzus kialakítására van szükség a parlamenti pártok között, hogy nem pártalapon szerveződött kormány jöhessen létre. Hangsúlyozni kell azonban, hogy az államfő akkor avatkozik be a pártpolitikai folyamatokba legitím módon, ha a pártok alkalmatlansága vagy a felelősség áthárítása a kormányzást illetően egyértelművé válik, és a pártcsődöt elfogadva lép fel aktív szereplőként, gyakorolva kinevezési jogát. Tehát nem pártalapon vagy önkényesen cselekszik, szerepvállalása a válsághelyzet eredménye. A szakirodalom mégis gyakran használja az elnöki kormány megnevezést egyes technokrata kabinetekre az aktív államfői közreműködés okán. Miről beszélhetünk tehát? Az államfői jogkör önkényes kiszélesítéséről, vagy csupán a körülmények szülte kivételes állapotról? Megállja-e a helyét a technokrata kabinetek esetében az elnöki kormány megnevezés? Tervezett előadásomban az említett kérdésekre keresem a választ, és komparatív keretben elemzem a problémát Csehország, Románia és Olaszország technokrata kormányai kapcsán.

4.3. panel

[Sz 11:15-12:45, III. tanterem]

1. Csizmadia Ervin (MTA TK PTI, csizmadia.ervin@tk.mta.hu): A politikai vezetés országokon belüli és országok feletti dimenzióiról

A politikai vezetésről szóló szakirodalom az elmúlt időszakban reneszánszát éli, ugyanakkor feltűnő – és némileg meglepő –, hogy a vezetéssel foglalkozó szerzők a témát döntően nemzetállami keretek között, országokon belül vizsgálják. A különböző szerzők a vezetői képességeket a szerint mérik, egy adott politikai vezető egy-egy belső problémára hogyan reagál, hogyan old meg koalíciós konfliktusokat, hogyan kezeli a gazdasági vagy társadalmi konfliktushelyzeteket, miképpen tudja dinamizálni a politikai versenyt, milyen a retorikai képessége – és más hasonlók. Meglehetősen ritkán kerül azonban elemzések tárgyává, hogy mit jelent a politikai vezetés, ha nem egy országon belül, hanem nemzetek fölött, európai dimenzióban vizsgálódunk. Ennek a dimenzióknak a szemügyre vétele már csak azért is elengedhetetlen, mert a ma is létező, igen nehéz időket átélő liberális világrend a második világháborút követően nyomban elkezdte építeni a mára kiteljesedő nemzetekfeletti struktúráit, mindenképp az Európai Közösséget, majd az Európai Uniót. Manapság számos könyv és tanulmány beszél az Európai Unióról, mint globális politikai aktorról. Ha tehát maga az EU globális aktor, akkor vajon az EU vezető politikusai vajon miképpen értékelhetők, mint a közösséget mozgató aktorok, pontosabban vezetők? Ha létezik egy „második”, az egyes országok fölötti struktúra, ez jelenti-e azt, hogy egy „második típusú”, a nemzetitől eltérő karakterjegyekkel bíró politikai vezetés is létezik? Miben különbözik a nemzeti szintű és a nemzetekfölötti vezetés? Egyáltalán: beszélhetünk politika vezetéséről az EU szintjén, vagy itt valamilyen másik fogalommal kell operálnunk? S vajon hogyan alakul nemzeti és nemzetekfeletti szinten a vezetés formális és az informális szintje? Ezeket a kérdéseket az előadás egyelőre csak felveti, a megválaszolásuk távlatos kutatás feladata.

2. Bartha Attila (MTA TK PTI, BCE, bartha.attila@tk.mta.hu) – Kopasz Marianna (MTA TK PTI, kopasz.marianna@tk.mta.hu): Legitimációs mechanizmusok hibrid rezsimekben – Szingapúr mint legitimációs puzzle

A demokrácia és a gazdasági fejlődés kutatói rámutattak, hogy a gazdasági-jóléti teljesítmény szempontjából a fejlettség nem minden szintjén triviális a demokrácia primátusa a nem-demokratikus rezsimekkel szemben. Ez a bizonytalanság különösen közepes fejlettségű országoknál áll fenn, amelyek tipikusan hibrid rezsimek, azaz erősen hiányos demokráciák vagy kompetitív autoriter rezsimek. A tranzitológusok nyomán a politikatudomány sokáig átmenetinek tekintette a hibrid rezsimeket, azt feltételezve, hogy azok politikai intézményei instabilak és hosszabb távon elmozdulnak az érett demokráciák felé, esetleg a klasszikus, represszív autoriter berendezkedés irányába. A kétezres évek elejétől viszont a szakirodalom főárama azt regisztrálta, hogy a hibrid rezsimek hosszú távon is stabilak maradhatnak, és képesek ismétlődő válságok túlélésére. Arról azonban, hogy milyen legitimációs mechanizmusok biztosítják a hibrid rezsimek stabilitását, csak szórványos elméleti tudásunk van. Tanulmányunkban a hibrid rezsimek elméletileg releváns legitimációs mechanizmusait egy kvalitatív esettanulmány kontextusában, a gyakorló politikusok által is gyakran hivatkozott Szingapúr prima facie deviáns, valójában befolyásos esetén keresztül tárgyaljuk. Rámutatunk, hogy a szingapúri kormányzat az alacsony intenzitású represszió és a kooptálás mellett a legitimációs stratégiák széles tárházát alkalmazta az elmúlt 60 év folyamán. Elemzésünk szerint a gazdasági-jóléti teljesítményen túl a legitimációs mechanizmusok között fontosnak bizonyult az állampolgári részvétel erősítésének percepciója a közpolitikai folyamatban, a meritokrácia ideológiája és diskurzusa, de a választások időzítésének stratégiája, valamint a szavazás és a szavazatszámolás korrektsége is – miközben a szingapúri ellenzéki pártok működését unfair szabályok korlátozzák.

3. Szántó András (MTA TK PTI, BCE Politikatudományi Doktori Iskola, andras.szanto14@gmail.com): Erkölcsi kockázat az igazság utáni politika korában

Az előadás azt a kérdést vizsgálja, hogyan változtatja meg a „post-truth” (igazság utáni) politika kora a politikai vezetők és állampolgárok klasszikus viszonyát. Az előadás a közgazdaságtanból ismert megbízó-ügynök modellt alkalmazza, hogy feltárja a politikai vezetők és állampolgárok közötti viszonyrendszerben inherens módon jelenlévő erkölcsi kockázat módosulását (kiszámíthatatlanabbá válását). A jelenség háttérében meghúzódó mechanizmus a politikai vezetés fennhatóságának „túlterjeszkedése” (amelynek következménye a demokratikus garanciák leépülése), amelyben fontos szerepet játszik a bizonyítékokon alapuló tudás, valamint a megbízható evidencián alapuló tudomány leértékelése. „Az igazság utáni politika” essenciális tudományos kérdése a politikatudományban, és jelentésének megértése, jellemzése (és a súlyos demokratikus zavarok „megjavítására” irányuló igény felmerülése) különös figyelmet kap a politikatudományban Donald Trump elnökké választása, illetve a Brexit óta. Utóbbi empirikus eset ékes bizonyítéka annak, hogy a dezinformációval jellemezhető kampány az elhúzódo tárgyalások, illetve a belpolitikában potenciálisan felmerülő ügyek gyors elhalása miatt hogyan járul hozzá a demokratikus működésmódok rendszerszintű zavarához. Saját definícióm szerint az „igazság utáni politika” a bizonyítékokon alapuló standardok leértékelését jelenti, amely a politikai vezetők – az állampolgárok megbízható információszerzésének kárára jelentkező – járadékvadászatával, valamint ez ebből adódó demokratikus ártalmakkal jellemezhető. Az analitikus szempontból rigorózus elemzés szeretne rávilágítani azokra a hézagokra, amelyek tovább súlyosbítják a vezetők és állampolgárok közötti kapcsolatban rejlő erkölcsi kockázat jelentőségét és kiterjedését.

4. Benedek István (ELTE ÁJK Politikatudományi Doktori Iskola, MTA TK PTI, benedek.istvan@tk.mta.hu): Üdvözet a győzőnek? A populizmus térhódítása Európában: szükséges fordulat, múltó korszellem, vagy autoriter veszélyforrás?

A populizmussal kapcsolatos elméleti kutatásomban elsősorban arra kerestem a választ, hogy vajon mit mondhatunk jelenleg a populizmus és a képviselői demokrácia kapcsolatáról? Mivel a szakirodalom rendkívüli mértékben szétartó mind a fogalmakat, mind a kapcsolódó értelmezéseket illetően, nem néhány szerzőt és azok elméleteit szeretném részletesebben bemutatni, hanem olyan, kifejezetten elméleti „értelmezés-csokrokat” (narratívákat) és megközelítéseket, amelyek bár korántsem hermetikusan zártak egymástól és egyes kérdésekben még csoporton belül is több szólam figyelhető meg, mégis olyan markánsnak érzékelt kutatói pozíciókat takarnak, amelyek segíthetik a populizmus összetett jelenségét elemezni. A kutatás eredményeképpen három fő narratívát különítettem el, amelyek röviden a következőképp foglalhatóak össze:

1) a demokrácia és a politika szükségszerű és kívánatos populista (politikai) fordulatát hirdető, abban mindenekelőtt egy emancipatorikus és radikális, a konfliktusokat se nem totalizáló, se nem kiiktatni akaró demokrácia lehetőségét meglátó értelmezés;

2) a demokráciát egyfelől szűkebben (thin) definiáló, másfelől azt jellemzően egy demokratikus (populista) és egy liberális-alkotmányos pillér „paradox feszültségében” interpretáló pozíció, amely szerint az utóbbi elem túlsúlya nyomán a populizmus a modern demokratikus képviselői politika egyre súlyosabb működésbeli zavarainak önmagában el nem ítéhető jelzése;

3) a demokráciát egyfelől tágabban (thick) definiáló, másfelől a populizmust, mint jellemzően patológiát tárgyaló álláspont, amely számára a populizmus egy, a demokratikus működészavarok nyomán felfutó „rossz társadalmi közérzetet” manipulatív módon kihasználó autoriter veszélyforrás.

Reményeim szerint ezzel a szakirodalmi áttekintéssel és csoportosítással nem csupán a politikatudomány vonatkozó releváns álláspontjainak bemutatásához járulhatok hozzá, hanem a populista politikai vezetés és kormányzás jelenségének komplexebb értelmezéséhez is, amelyre a tavaszi EP választások után várhatóan még nagyobb igény fog mutatkozni.